

Erzurum Milletvekili Fehmi Çobanoğlu'nun, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 99 ncu maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları (2/71)

2 . XII . 1950

Yüksek Başkanlığa

4534 sayılı Emekli Kanununun 99 ncu maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifi ile gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur. Gereğinin ifasını saygılarımla arz ederim.

Erzurum Milletvekili
Fehmi Çobanoğlu

GEREKÇE

Danıştay Umumi heyetince müttehaz 28 . V . 1936 tarihli ve 8/E. 86/K. 108 sayılı ve Sayıştay Umumi heyetince müttehaz 29 . XII . 1938 tarih ve 2120 sayılı kararlar gereğince bu güne kadar dersiâm aylığı ile birlikte emekli aylıkları tam olarak tesviye olunmuştur.

Halen üç durumda dersiâm mevcuttur:

1. Dersiâmlık haricinde, Devlet teşkilâtında geçirdikleri hizmetlerden dolayı tekaüt hakkını iktisap ederek tekaütlükleri icra edilmiş ve kendilerine emekli aylığı bağlanmış olanlar,
2. Dersiâmlık uhdelerinde bakı olduğu halde Devlet teşkilâtında memur bulunanlar,
3. Uhdelerinde dersiâmlıktan başka bir memuriyeti veya emekli aylığı bulunmayanlar.

430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu muvacehesinde bir fonksiyonu kalmadığı hâlde mazideki ilmî hizmetlerinin karşılığı olmak üzere dersiâm müessesesinin hayat kaydı ile idamesi evvelki kanunlarla kabul olunduğu gibi 5434 sayılı Kanunun 40 ncu maddesinin (C) fıkrasında da başka hiç bir memuriyette caiz olmayan hayat kaydı usulü, bu müesseseye munhasır olmak üzere kabul ve teyit olunmuştur.

Dersiâmlık maaşının memuriyet maaşı ile tevhit edilip dersiâmların yetimlerine maaş tahsisi 15 Mart 1333 tarihli Kanunla teyit olunmuş ve istisnai hallerin mahfuziyeti suretiyle gerek 1683 ve gerek 4805 sayılı kanunların da şümuilleri dâhilinde bulundurulmuşlardır.

Bu itibarla 5434 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin II işaretli (İ) fıkrasında; ve emekli keseneğine esas tutulacak aylık, ücret ve ödenekleri tesbit eden 15 nci maddenin (D) fıkrasında dersiâm müessesesinin yazılı bulunması yeni bir tesis değildir. Usul ve teamülüne tevfikan 3092 sayılı Kanunun yürürlüğünden önce, dersiâmlığa tâyin olunmuş bulunanların dersiâmlığa tâyinlerinden evvel veya sonra Devletle geçirdikleri diğer her hangi bir hizmetlerinden dolayı bağlanmış bulunan emekli aylıklarının dersiâm aylıklarıyla birlikte alanların; 5434 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 1 Ocak 1950 tarihinden sonra 99 ncu madde hükmü gereğince emeklilik hakkı tanınan vazifelerden birine tâyin edilmiş addedilerek emekli aylıklarının kesilmesi kanunun ruh ve maksadına uygun düşmez. Çünkü 99 ncu maddede emeklilik hakkı tanınan vazifelerden birine tâyin olunanların tâyinleri tarihini takip eden ay başından itibaren emekli aylıklarının tamamının kesileceği yazılıdır. Gayet açık olan bu ibareden anlaşıldığı üzere kanunun yürürlüğe girmesinden önce dersiâmlığa tâyin ve hayat gayesiyle bu vazifede çalışabilecekleri de kabul edilmiş bulunanların durumları, kanunun yürürlüğe girmesinden sonra emeklilik hakkı tanınan bir vazifeye tâyin olunanlardan

tamamiyle ayrıdır. 15 . I . 1937 tarihli ve 3092 sayılı Kanun yeniden dersiâm tâyinine cevaz vermediğinden yeni bir tâyin yapılamaz. Eskiden tâyin olunanlara bahşolunan hakların da mahfuz bulunması tabiidir.

5434 sayılı Kanunda müktesep haklar mahfuz tutulmuş ve emekli ve yetim aylığı alanların terfihleri istihdaf edilmiş bulunduğu göz önüne alınırsa dersiâmlık müessesesine evvel ve âhır tanınmış olan emeklilik hakkı; bu müessesedeki emeklilerin emekli aylıklarının kesilmesini icabettirmez. Bu hakkın son kanunda yer alması, başka bir cihetten aylığı bulunmayan dersiâmların ölümlerinde bu hizmetlerinden dolayı eytam ve eramiline aylık bağlanmasını temine mâtuf ve maksur bulunduğunda bir lâhza tereddüt edilemez.

Halen memuriyette bulunan dersiâmlara memuriyet maaşı ile birlikte dersiâm maaşının tediyesi esası kabul olunduğu halde emekli aylığı almakta bulunanların emekli aylıklarının kesilmesi tatbikatta pek bâriz bir tenakuz husule getirmekte ve adalet prensipleriyle de telifi kabil bulunmamaktadır.

Bu mülâhazalarla 99 neu maddenin tedvini sırasında unutulmuş bulunan bir noktasının ikmali, adalet ve hakkaniyet kaidelerine ve bugüne kadarki tatbikata uygun düşecektir.

Maliye Komisyonu Raporu

T. B. M. M.

Maliye Komisyonu

Esas No. 2/71

Karar No. 14

20 . XII . 1950

Yüksek Başkanlığa

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 99 neu maddesinin değiştirilmesi hakkında, Erzurum Milletvekili Fehmi Çobanoğlu tarafından hazırlanıp Komisyonuza havale buyurulan kanun teklifi, teklif sahibi ile Maliye Bakanlığı temsilcileri hazır buldukları halde incelendi.

Vazife ifası şartına bağlı olmaksızın ve geçmişteki hizmetler dolayısıyla tahsis edilmiş bulunan dersiâm maaşları, 5434 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 1 . I . 1950 tarihine kadar fiilî bir hizmet karşılığı olarak ödenen maaş ve ücretler veyahut emeklilik aylığı ile içtima edebildiği halde, adı geçen kanunun geçici 38 nei maddesi delâletiyle 99 neu maddesi gereğince, dersiâm maaşı ile emekli aylığını birlikte alanlar için, 1 . I . 1950 tarihinden sonra iki aylıktan birini tercih mecburiyeti hâsıl olmuştur. 5434 sayılı Kanunun 99 neu maddesinde, hayrat hademesi aylıklarının kesilmeyeceği tasrih edildiği halde dersiâm maaşlarından bahsedilmemiş bulunmasının bir zühul neticesi olabileceği kanaatine varan Komisyonumuz, dersiâm aylığı mahiyetini ve bu aylığı almakta bulu-

nanlar sayısının mahdutluğunu göz önünde bulundurarak, dersiâm aylıklarının kesilmemesi icabedeceği neticesine varmış ve Maliye Bakanlığı temsilcileri de bu görüşe iştirak etmişlerdir.

Ancak bu maksat için kaleme alınmış kanun teklifinin birinci maddesi, yazılış tarzı itibarıyla muvafık görülmemiş, 5434 sayılı Kanunun 99 neu maddesine bir fıkra ilâvesinin daha uygun olacağı üzerinde mutabık kalınarak madde o şekilde değiştirilmiştir. Bu sebeple, teklifin başlığında da değişiklik yapılmıştır.

1 . I . 1950 tarihinden itibaren kesilmiş bulunan bir kısım dersiâm aylıklarının iadesini temin maksadiyle teklife konmuş bulunan geçici maddenin müzakeresi sırasında, her ne kadar 99 neu madde metni muvacehesinde emekli aylığı ile dersiâm maaşını birlikte alanlardan, emekli aylığının kesilmesi icabetmekte idi ise de, emekli aylığının umumiyetle daha yüksek olması dolayısıyla, dersiâm maaşından feragat edenler için emekli aylığının ödenmesine cevaz bulunduğu yolunda koruyucu bir muamele tarzı tesis edildiği anlaşılmış ve bu madde değiştirilerek kesilmiş bulunan emekli aylıklarının tek-

lif şumulüne gireceği tasrih edilmiştir. Bu yazılış şeklinin, ödenmemiş meblâğın dersiâm maası olması halinde, hakkın iadesine engel teşkil etmiyeceği de ayrıca belirtilmiştir.

Teklifin tümü, değiştirilen maddelerle ittifakla kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Komisyonu Başkanı	Sözcü
Rize	Giresun
<i>I. Akçal</i>	<i>H. Erkmen</i>

Kâtip	Diyarbakır	Kırşehir
Zonguldak	<i>M. R. Bucak</i>	<i>H. S. Erkut</i>
F. Açıksöz		
İmzada bulunmadı		

Konya	Mardin	Niğde
<i>U. N. Yiğiter</i>	<i>A. Kalav</i>	<i>N. Bilge</i>
		İmzada bulunmadı

Seyhan	Siird	Sivas
<i>Z. Akçal</i>	<i>M. D. Süalp</i>	<i>Ş. Ecevit</i>
	Zonguldak	
	<i>R. Sivişoğlu</i>	

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Bütçe Komisyonu

Esas No. 2/71

Karar No. 81

3 . V . 1951

Yüksek Başkanlığa

Erzurum Milletvekili Fehmi Çobanoğlu'nun, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 99 ncu maddesinin değiştirilmesine dair olan Kanun teklifi, Maliye Komisyonu raporiyle birlikte komisyonumuza havale olunmakla teklif sahibi ve Maliye Bakanlığı mümessili hazır oldukları halde incelenip görüşüldü.

Tadili istenen 99 ncu madde aynen (Emekli, âdi mâlullük, vazife mâlullüğü, dul ve yetim aylığı, son hizmet zammı alanlardan, hiçbir şarta bağlı olmaksızın emeklilik hakkı tanınan vazifelere tâyin edilenlerin, aylıklarının tamamı, bu vazifelere tâyinleri tarihini takip eden ay başından itibaren kesilir. Ancak Hayrat hademesinin aylıkları kesilmez ve kendilerine bu hizmetlerinden dolayı son hizmet zammı da yapılmaz) şeklindedir.

Teklif sahibi gerekçesinde dersiâmlık müessesesinin hayat kaydiyle idamesi keyfiyetini, evvelki kanunlarla ahenktar olarak 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeta Emekli Sandığı Kanununun 40 ncu maddesinin (c) fıkrası mucibince ve istisnai olarak yalnız bu müesseseye munhasır olmak üzere kabul etmiş bulunduğunu ve ez-cümle Danıştay Umumi Heyetinin kararlariyle de bugüne kadar dersiâm aylığı ile emekli aylığının tam olarak tediye oluduğunu fakat 5434

sayılı Kanunun meriyete girmesini mütaakıp mezkûr kanunun 99 ncu maddesi hükmüne istinaden dersiâmların tekaüt aylıklarının tamamı kesilmiş olduğu halbuki mezkûr kanunun 12 nci maddesinin II nci bendinin (İ) fıkrasıyla 15 nci maddenin (D) fıkrasının ve 3092 sayılı Kanuna göre 99 ncu madde hükmünün dersiâmlar hakkında tatbikına imkân olmadığını ancak bu maddenin kanunun meriyet tarihi olan 1 . I . 1950 tarihinden sonra tekaütlük hakkı tanınan vazifelerden birine tâyin edilenler hakkında tatbik olunabileceğini fakat 3092 sayılı Kanun muvacehesinde de yeniden dersiâm tâyin olunamayacağına göre mevcut dersiâmların vâzı kanunun 99 ncu madde ile kasedtiği mânada yeni bir tâyin mahiyetinde kabulü mümkün olamayacağı cihetle mezkûr 99 ncu maddenin bunlar hakkında tatbik kabiliyeti bulunmadığını bu itibarla emeklilik aylıklarının tam olarak dersiâmlık maaşları ile birlikte tediyesinin kanun ve hakkaniyet kaidelerine uygun olacağı cihetle kanuna aykırı muameleleri önlemek üzere mezkûr 99 ncu maddenin tadili icap ettiğini bildirmektedir.

Filhakika dersiâmlık müessesesinin hayat kaydiyle idamesi keyfiyeti 5434 sayılı Kanunun 40 ncu maddesinin (C) bendindeki hükümle ka-

bul ve ipka edilmiş olduğu gibi diğer taraftan 3092 sayılı Kanunun birinci maddesinde (Diyaret İşleri Başkanlığı kadrosunda bulunan vâiz ve dersiâm sınıflarında münhal vukuunda, kadim usul ve teamül veçhile teselsül ve terfileri yapıldıktan sonra bu sınıflarda açık kalan kadroya yalnız vâiz tâyin edilir) diye yazılıdır.

Binaenaleyh, bu hüküm muvacehesinde; dersiâmların, tadili istenen 99 neu maddenin şümülü dışında kalmaları iktiza eder. Çünkü mezkûr madde ancak, kanunun meriyet tarihinden sonra tekaütlük hakkı tanınan bir vazifeye tâyin olunan emekliler hakkında tatbik olunacaktır.

Halbuki mevcut dersiâmların hukuki durumları yeni bir tâyin mahiyetinde olmadığı gibi 3092 sayılı Kanuna göre de yeniden tâyin yapılmasına da imkân yoktur.

Komisyonumuzda yapılan görüşmelerde; yukarıda arz ve izah olunan kanuni hüküm ve mantıki mülâhazalar, teklif sahibinin iddiasını haklı ve Maliye Komisyonunun görüşü veçhile yeni bir fıkra ilâvesini zaruri kılmış ve nitekim vâzı kanun, 12 nci maddenin. (I) fıkrasında hayrat hademesini de dersiâmlar misillü iştirakçi kabul etmiş olduğu halde 99 neu maddede (ancak hayrat hademesinin aylıkları kesilmez) diye hususi bir hüküm tedvin etmiş olmasına göre, esasen adedleri mahdut ve

hattâ birçoğunun emekli aylığı dersiâm aylığından fazla olan dersiâmlara da mevzuubahis hayrat hademesi hakkındaki hususi hükmün de tatbik edilmemesinin uygun olacağı kabul ve esasen 5434 sayılı Kanun tasarısını Hükümet Meclise sevkettiği sırada tasarıda dersiâmları da hayrat hademesi gibi mütalâa ederek maddeyi o yolda hazırlamış olduğu halde, aksine bir düşünce ve mütalâa olmadan, maddeden «dersiâmlar» kelimesinin bir hata olarak çıkmış bulunduğu, Hükümet temsilcisi tarafından ifade edilmiştir.

Maliye Komisyonu tarafından tanzim olunan metin, Komisyonumuzca da aynen kabul edilmiş ve Kamutayın onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulmuştur.

Başkan V.	Sözcü	Kâtip
Burdur	Çanakkale	Bursa
F. Çelikbaş	E. Kalafat	H. Şaman
Ankara	Balikesir	Bolu
M. Bayramoğlu	E. Budakoğlu	M. Güçbilmez
Çanakkale	Elâzığ	Giresun
K. Akmanlar	Ö. F. Sanaç	M. Şener
İstanbul	İstanbul	Kastamonu
A. H. Başar	C. Türkgeldi	H. Türe
Kırklareli	Konya	Konya
Ş. Bakay	R. Birand	M. A. Ülgen
Malatya	Trabzon	Van
M. S. Eti	S. F. Kalaycıoğlu	F. Melen